

**Plan van aanpak
kwaliteitsverbetering
verblijfsrecreatie
en natuur
Nationaal Park
Utrechtse Heuvelrug**

**Eindhoven, 4 februari 2005
Van Nuland & Partners
Erik van Nuland**

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	3
1. Doelstelling plan van aanpak	5
2. Kaders voor het plan van aanpak	7
3. Kwaliteitsslag voor de verblijfsrecreatie op de Utrechtse Heuvelrug	10
4. Gewenste kwaliteitsslag voor de natuur	12
5. Zonering	15
6. Zwaarwegend maatschappelijk belang op gebiedsniveau	18
7. Integraal plan	18
8. Toetsing integrale plannen: Instelling adviescommissie	21
9. Evaluatie	23
Bijlagen	
1. Zonering landelijk gebieden streekplan 2005-2015	24
2. Hoofdzonering van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug	29
3. Kaart zonering kwaliteitsslag voor verblijfsrecreatie en natuur in en om Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug	30
4. Relatie zonering in dit plan van aanpak en zonering in streekplan en hoofdzonering van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug	31

Samenvatting

Aanleiding en doelstelling

De Utrechtse Heuvelrug is zowel het grootste natuurgebied (onderdeel van de EHS) als het belangrijkste toeristisch-recreatieve gebied van de provincie Utrecht. De natuur is een belangrijke omgevingskwaliteit voor het recreatiebedrijf en de verblijfsrecreant. Een versterking van de gebiedskwaliteit maakt het totale recreatieproduct aantrekkelijker. Andersom geldt dit ook. Als de kwaliteit op bedrijfsniveau niet gehandhaafd kan worden, leidt dit tot ontwikkelingen, die ook slecht zijn voor het gebied en vergaande gevolgen kunnen hebben. Gelet op het spanningsveld en aanwezige belangen is het project 'Verblijfsrecreatie in de Ecologische Hoofdstructuur' om natuur en verblijfsrecreatie een gezamenlijke toekomst te bieden.

Als 'pilot' is het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug gekozen. De resultaten van dit plan van aanpak kunnen worden benut voor de gehele Provincie Utrecht.

Kwaliteitsslag voor de verblijfsrecreatie op de Utrechtse Heuvelrug

In en om het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug zijn diverse kampeer- en bungalowbedrijven, groepsaccommodaties en hotels aanwezig. De economische betekenis hiervan wordt geraamd op 25 mln. euro en 400 arbeidsplaatsen.

De sector verblijfsrecreatie op de Utrechtse Heuvelrug kent een te beperkte dynamiek. Feitelijk zit het gebied qua uitbreidingsmogelijkheden op slot.

T.b.v. kwaliteitsverbetering heeft de verblijfsrecreatie een totale uitbreidingsbehoefte gedurende de komende streekplanperiode in de orde van grootte van 10-20 ha. Als er niets gebeurt, zal er langzaam maar zeker sprake zijn van een uitholling van het toeristisch-recreatief product op zowel bedrijfsniveau als gebiedsniveau.

Gewenste kwaliteitsslag voor de natuur

In feite zijn er twee relaties tussen recreatie en natuur waar een kwaliteitsslag mogelijk is.

- De aanwezigheid van (verblijfs-)recreanten. Van alle dagtochten in het gebied wordt 9% door verblijfsrecreanten gemaakt. Het spanningsveld tussen natuur en recreatie bestaat vooral uit versturende activiteiten als verkeer, loslopende honden, paardrijden buiten routes, mountainbikers en nachtelijke activiteiten.
- De aanwezigheid van (verblijfs-)recreatieve voorzieningen. Er zijn grotere aaneengesloten gebieden nodig om het leefgebied van planten en met name dieren te versterken. De aanwezigheid van recreatievoorzieningen kan hierop afhankelijk van de concrete locatie een negatieve invloed hebben door ruimtebeslag, versnippering, barrièrewerking en mobiliteit.

Vertaald naar het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug is de vraagstelling: wat en waar kan verblijfsrecreatie bijdragen aan versterking van één of meerdere doelstellingen, maatregelen en gewenste hoofdzonering (ecologische kernzone en integratiezone) zoals opgenomen in het beheers- en inrichtingsplan.

Zonering

Realisering van de gewenste kwaliteitsslag voor natuur en verblijfsrecreatie betekent dat op sommige plaatsen in het Nationaal Park meer ruimte voor verblijfsrecreatie mogelijk moet zijn en op andere plaatsen juist wat minder om de natuur te versterken. Er is een zonering opgesteld die aangeeft welke accenten waar gelegd worden.

Als basis voor deze zonering is uitgegaan van de zonering voor het landelijk gebied in het streekplan van de provincie Utrecht. Op enkele onderdelen is hiervan afgeweken, gelet op de hoofdzonering zoals deze voor het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug in het BIP is opgenomen.

De meest relevante zones zijn:

- Streekplanaanduiding Landelijk gebied 4 en/of ecologische kernzone:
Er is geen nieuwvestiging van verblijfsrecreatie mogelijk en er dient voor een inbreiding en uitbreiding bij bestaande verblijfsrecreatie een integraal plan te worden opgesteld, waarbij de natuurwinst centraal staat. Eventueel kan uitplaatsing van de verblijfsrecreatie aan de orde komen.
- Streekplanaanduiding Landelijk gebied 3 binnen EHS en/of Integratiezone:
Er is wat betreft nieuwvestiging alleen kleinschalige verblijfsrecreatie in bestaand bebouwing mogelijk en ook hier dient inbreiding en uitbreiding van bestaande verblijfsrecreatie met een integraal plan onderbouwd te worden waarbij naast natuurwinst met name het landschap, recreatief medegebruik en beeldkwaliteit van de omgeving centraal staan.

Zwaarwegend maatschappelijk belang

In lijn met de Nota Ruimte zijn partijen van mening dat op het niveau van het gebied van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug het duurzaam voortbestaan van verblijfsrecreatie in het gebied gezien kan worden als een zwaarwegend maatschappelijk belang. Kwaliteitsslagen bij individuele verblijfsrecreatieve bedrijven gecombineerd met een zodanige kwaliteitsslag voor de natuur dat er per saldo natuurwinst optreedt, leveren een bijdrage aan vergroting van de duurzaamheid op het gebiedsniveau van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug en in de Ecologische Hoofdstructuur in de provincie Utrecht.

Integraal plan

De realisering van per saldo winst voor natuur (in kwantiteit dan wel kwaliteit) vergt maatwerk per locatie uitgewerkt in een integraal plan. Volgens het nieuwe streekplan is een dergelijk plan aan de orde voor plannen van verblijfsrecreatieve bedrijven in de gebieden met de streekplanaanduiding Landelijk gebied 3 en Landelijk gebied 4.

In dit plan van aanpak is een overzicht opgenomen van onderwerpen die in meer of mindere mate onderdeel dienen te zijn van een integraal plan. Afspraak is dat als een ondernemer een integrale plan opstelt, partijen zich inspannen om binnen **maximaal ½ jaar** duidelijkheid te bieden over wat de slaagkans is van de beoogde kwaliteitsslag voor verblijfsrecreatie en natuur.

Toetsing integrale plannen: instelling adviescommissie

Partijen kiezen ervoor om de gemeenten en provincies t.b.v. hun planologische procedure te laten ondersteunen door een zwaarwegend advies van een externe adviescommissie. Het plan van aanpak geldt als toetsingskader. De commissie wordt ingesteld door de provincie.

Evaluatie

Voorgesteld wordt om de afspraken in dit plan van aanpak te evalueren na twee jaar.

1. Doelstelling plan van aanpak

Op de Utrechtse Heuvelrug is het spanningsveld aanwezig tussen recreatie en natuur. De Utrechtse Heuvelrug is zowel het grootste natuurgebied als het belangrijkste toeristisch-recreatieve gebied van de provincie Utrecht.

Voor recreatie geldt dat voor de aanwezige stedelijke bevolkingsconcentraties een dagrecreatieve behoefte ingevuld moet worden. Daarnaast heeft zich op de Heuvelrug een aanzienlijke verblijfsrecreatieve sector ontwikkeld, die een economisch belang vertegenwoordigt. Bedrijven liggen tegen en soms in de natuurgebieden. Ten behoeve van de kwaliteitsverbetering, bedrijfseconomisch nodig voor het goed voort kunnen bestaan van een bedrijf, is vaak extra ruimte nodig.

Vanuit de natuur is er behoefte aan behoud en waar mogelijk versterking van de kwaliteit en diversiteit. De Utrechtse Heuvelrug maakt onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur. Er is een Nationaal Park opgericht voor het gebied ten zuiden van de A12.

Tussen verblijfsrecreatie en natuur zit een wisselwerking. De natuur is een belangrijke omgevingskwaliteit voor het recreatiebedrijf en de verblijfsrecreant. Immers de omgeving vormt ook een onderdeel van het product dat de verblijfsrecreatie aan zijn gasten aanbiedt. Een versterking van de gebiedskwaliteit maakt het totale recreatieproduct aantrekkelijker. Andersom geldt dit ook. Als de kwaliteit op bedrijfsniveau niet gehandhaafd kan worden, leidt dit tot ontwikkelingen, die ook slecht zijn voor het gebied en vergaande gevolgen kunnen hebben (verpaupering van bedrijven, uitponing, en een vergrote kans op permanente bewoning, zware wissel op natuur en landschap in het gebied).

Het is belangrijk te constateren dat er een verschil is in de afhankelijkheid tussen beide kwaliteiten. De versterking van de kwaliteit van de verblijfsrecreatie is in nagenoeg alle gevallen direct afhankelijk van de (on)mogelijkheden die de natuur (en het landschap) biedt. De kwaliteitsslag van de natuur kent deze afhankelijkheid minder. Er wordt binnen en in de directe omgeving van het Nationaal Park aan versterking van de natuur gewerkt zonder dat de verblijfsrecreatie daar in veel gevallen invloed op heeft en hieraan een positieve bijdrage kan leveren (bijv. aankoop van gronden voor natuurontwikkeling, realisering van ecologische verbindingzones, versterking cultuurhistorische waarden of natuurlijker beheer van bossen, verbetering van leefomgeving van dieren). Met andere woorden de kwaliteitsslag voor de natuur heeft de verblijfsrecreatie lang niet altijd nodig. De mate waarin de verblijfsrecreatie een bijdrage kan leveren is afhankelijk van de concrete ligging van een bedrijf en het gedrag van de gasten.

Gelet op het beschreven spanningsveld en aanwezige belangen is het project 'Verblijfsrecreatie in de Ecologische Hoofdstructuur' opgestart met als doel te komen tot een oplossingskader, waarmee natuur en verblijfsrecreatie een gezamenlijke toekomst geboden kan worden. Er is behoefte aan inzicht in en consensus over wat nu precies de gewenste kwaliteitsslag voor natuur en verblijfsrecreatie inhoudt, welke ruimtelijke consequenties dit heeft en hoe deze vervolgens gerealiseerd kunnen worden. Het gaat om het behouden van de hoofdbalans tussen economie en ecologie in en rond Utrechtse Heuvelrug.

Het is gewenst dat er afspraken worden vastgelegd tussen provincie, gemeenten, terreinbeheerders en de recreatiesector. Verankering van deze afspraken vindt plaats door ondertekening van een plan van aanpak (convenant). Partijen willen met dit plan van aanpak een zodanig handvat ontwikkelen dat daarmee heldere en toetsbare criteria beschikbaar komen:

- Wanneer is er sprake van een kwaliteitsslag voor de verblijfsrecreatie?
- Wanneer is er sprake van een kwaliteitsslag voor de natuur?
- Waar zijn er mogelijkheden voor beide kwaliteitsslagen (zoning)?
- Wie bepaalt en hoe wordt bepaald dat bij een concreet plan van een verblijfsrecreatieve ontwikkeling sprake is van een voldoende kwaliteitsslag van de verblijfsrecreatie en van een voldoende bijdrage aan de gewenste kwaliteitsslag voor de natuur op de betreffende locatie? Hierbij komt ook de invulling van het begrip 'integraal plan' aan de orde zoals opgenomen in het nieuwe streekplan. Gelet op de ligging van bedrijven in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) dient ook duidelijk te zijn wanneer er sprake is van een zwaarwegend maatschappelijk belang.

Het werkingsgebied van onderhavig plan van aanpak is het gebied in en om het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug. Er worden uitspraken gedaan over het begrensde gebied en over de directe omgeving ervan. De resultaten van dit plan van aanpak kunnen ook benut kunnen worden voor het beleid voor de gehele Provincie Utrecht.

Dit plan van aanpak voor het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug wordt:

1. Ter goedkeuring voorgelegd aan het Overlegorgaan Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug;
2. Door gemeenten en provincie gebruikt bij de beoordeling van plannen;
3. Door de provincie benut als richtlijn bij de uitwerking van het nieuwe streekplan;
4. Door de reconstructie benut voor de uitvoering van het reconstructieplan Gelderse Vallei/ Utrecht oost, deelgebied Utrechtse Heuvelrug.

Het plan van aanpak is geschreven door bureau Van Nuland & Partners, ondersteund door een begeleidingscommissie bestaande uit:

- Mevr. J. Kleiweg, provincie Utrecht
- Mevr. I. Kok, Recron
- Dhr. M. Glastra, Utrechts Landschap
- Dhr. J. de Pater, Overlegorgaan Nationaal Park
- Dhr. G. Medema, gemeente Amerongen
- Dhr. J. Hogenboom, Natuur- en Milieufederatie Utrecht
- Dhr. E. Mol, Recron
- Dhr. S. de Koning, Recron

2. Kaders voor het plan van aanpak

Dit plan van aanpak past binnen en heeft relatie met diverse beleidskaders. Relevant zijn in dit opzicht:

- a) Het nieuwe streekplanbeleid,
- b) Het Beheers- en Inrichtingsplan 2002 (BIP),
- c) Rijksbeleid: Nota Ruimte en het beleid t.a.v. verblijfsrecreatie in de Ecologische Hoofdstructuur
- d) Het ontwerp reconstructieplan Gelderse vallei-Utrecht-Oost .

a) Streekplan

In het -streekplan van de provincie Utrecht (juli 2003) worden 4 zones voor het landelijk gebied onderscheiden (bijlage 1). In het gebied in en om het Nationaal Park komen ze alle vier voor. Ten aanzien van verblijfsrecreatie wordt het volgende afwegingskader gehanteerd:

- Landelijk gebied 1 (hoofdfunctie stedelijk uitloop gebied): zoekgebied voor versterking van recreatieve en toeristische voorzieningen, die gebonden zijn aan ligging nabij stedelijk gebied. Zoekgebied voor landgoederen met intensief recreatief medegebruik;
- Landelijk gebied 2 (hoofdfunctie agrarisch): versterking van recreatief medegebruik. Binnen ruimtelijke randvoorwaarden is uitbreiding van recreatieve en toeristische bedrijven en voorzieningen mogelijk gericht op kleinschalig recreatief medegebruik;
- Landelijk gebied 3 (verweving van functies): versterking van recreatief (mede)gebruik en routestructuren. Nieuwvestiging en uitbreiding van recreatief-toeristische voorzieningen voor zowel dag- als verblijfsrecreatie is mogelijk als onderdeel van een integraal plan waaruit de ruimtelijke kwaliteitswinst (onder meer landschap) blijkt. Nieuwvestiging van verblijfsrecreatie op de Heuvelrug is niet toegestaan;
- Landelijk gebied 4: (hoofdfunctie natuur): recreatief medegebruik (wandelen en fietsen) en bijbehorende kleinschalige recreatieve voorzieningen zijn mogelijk, tenzij dit vanwege zwaarwegende ecologische belangen niet acceptabel is. Geen nieuwvestiging van grootschalige recreatief-toeristische voorzieningen. Uitbreiding van bestaande (verblijfs)-recreatie alleen als onderdeel van een integraal plan waaruit de winst voor de ruimtelijke kwaliteit en specifiek voor natuur en landschap blijkt.

De Ecologische Hoofdstructuur ligt voor een groot deel in Landelijk gebied 3 en met name in Landelijk gebied 4. Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug maakt nagenoeg geheel onderdeel uit van de door de provincie begrensde EHS. Provincie streeft naar voltooiing van de EHS in 2018.

In het -streekplan is opgenomen, dat de gebieden ten zuiden van de A12 tussen de Haarweg en spoorlijn Overberg en de zone tussen Veenendaal en Rhenen (aan de valleizijde van de Cuneraweg) kansrijk zijn als inplaatsingsgebied voor recreatiebedrijven die uitgeplaatst kunnen worden.

b) Beheers- en Inrichtingsplan 2002, Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug

Binnen het Nationaal Park is sprake van een hoofdzonering (bijlage 2). Doel is enerzijds de waarden van samenhang en rust te waarborgen en anderzijds om voldoende mogelijkheden te bieden voor recreatief medegebruik. Er worden 2 hoofdzones onderscheiden:

Ecologische kernzone: deze zone is primair bedoeld voor behoud van een rustige zone voor verblijf en migratie van diersoorten als ook behoud van kwetsbaardere open heideterreinen inclusief vennen. In de zone staan rustigere vormen van recreatie centraal. Extra publiektrekkende voorzieningen zijn hier ongewenst. Indien zich mogelijkheden voordoen voor het opheffen van functies die het optimaal ecologisch functioneren beperken dan heeft dat in deze zone prioriteit.

Integratiezones: deze zijn bedoeld om tot een optimale integratie te komen van natuur- en recreatiefuncties. Hier zijn de uitloopgebieden van de bebouwde kernen verdisconteerd en zijn de routegebonden recreatievormen geconcentreerd. Ook grote dagrecreatieve voorzieningen zijn in deze zone aanwezig.

Aanvullend aan deze hoofdzonering worden nog onderscheiden geleidingszones (waar weinig ruimte zit tussen de kernzone en integratiezone) en de lustwarande-zone (met de nadruk op kwaliteitsverbetering van de (cultuurhistorische) beleving in de zone direct langs de N225).

Doelstelling op het gebied van recreatie is het aanbod van natuurgerichte recreatieve voorzieningen te optimaliseren. Ten aanzien van verblijfsrecreatie is het beleid gericht op 'groene verblijfsrecreatie'. Kampeerterreinen en bungalowparken moeten worden bewogen tot kwaliteitsverbeteringen, die zouden moeten leiden tot minder verstoring of barrièrevorming. Naast campings en bungalowparken zijn er weinig alternatieve kleinschalige overnachtingsmogelijkheden in het gebied als bed & breakfast, pensions, kamperen bij de boer en overnachten op een landgoed of kasteel. In en rond het Nationaal Park wordt dan ook een gebrek ervaren aan kleinschalige verblijfsrecreatieve mogelijkheden.

In het BIP wordt aangegeven dat in Het Nationaal Park niet gestreefd wordt naar vergroting van terreinen buiten de bestaande begrenzing: alleen wanneer er overduidelijke meerwaarden voor de natuur en het landschap te behalen zijn, kan de natuurlijke afronding gepaard gaan met een beperkte uitbreiding. Ook de optie van verplaatsing van verblijfsrecreatieve terreinen wordt in het BIP genoemd.

Eén van de acties in het BIP (T31) vormt mede de basis voor dit project. Deze actie is gedefinieerd als een actieplan om te komen tot kwaliteitsverbetering en afstemming van de ontwikkeling van grootschalige verblijfsrecreatieve voorzieningen met afspraken over afronding, inpassing en uitplaatsing.

c) Rijksbeleid

Beleid t.a.v. Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

Het Rijk is uiterst terughoudend t.a.v. verblijfsrecreatie in de EHS. Nieuwvestiging in de EHS is niet mogelijk. Het beleid t.a.v. bestaande verblijfsrecreatie in de EHS wordt getypeerd als een 'nee, tenzij-beleid'. Meer ruimte voor verblijfsrecreatie is niet aan de orde tenzij er sprake is van maatschappelijk zwaarwegende belangen om hiervoor extra ruimte te bestemmen. Ook dienen er geen alternatieven aanwezig te zijn en is er sprake van toepassing van het compensatiebeginsel.

Nota Ruimte

In april 2004 is de Nota Ruimte vastgesteld. In deze nota zijn de uitgangspunten voor het ruimtelijk beleid voor Nederland tussen nu en 2020 vastgelegd. Het accent in het ruimtelijk beleid verschuift van het stellen van beperkingen naar het stimuleren van ontwikkelingen. Het motto is 'decentraal wat kan, centraal wat moet'. Hiermee komt er meer ruimte voor regionaal en lokaal maatwerk.

De Nota Ruimte geeft aan dat plannen, projecten of handelingen in de EHS afzonderlijk beoordeeld worden. Echter om een meer ontwikkelingsgerichte aanpak te bevorderen kan hiervan worden afgeweken door op gebiedsniveau een 'nee, tenzij'-afweging te maken. Dit kan wanneer een combinatie van projecten of handelingen wordt ingediend die tevens tot doel heeft de kwaliteit en/of kwantiteit van de EHS op gebiedsniveau per saldo te verbeteren, bijvoorbeeld als tegelijkertijd een fysieke barrière binnen het beschermde natuurgebied wordt gesaneerd. Middels deze saldobenadering kan bijvoorbeeld een meer aangesloten EHS worden verkregen of kunnen EHS-gebieden beter met elkaar verbonden worden. Functies of activiteiten kunnen dan elders binnen de EHS of daarbuiten betere ontwikkelingsmogelijkheden krijgen.

Ten aanzien van verblijfsrecreatie geeft de Nota Ruimte aan dat de samenstelling van de bevolking en het toenemende belang van vrijetijdsbesteding vragen om nieuwe vormen van openlucht- en verblijfsrecreatie en om aanpassing van het huidige toeristisch-recreatieve aanbod. De recreatiesector moet de ruimte krijgen om te kunnen anticiperen op de veranderende behoefte van de samenleving en om zich tot een economische drager van (delen) van het platteland te ontwikkelen. Daarmee is ook de vitaliteit van de meer landelijke gebieden van Nederland gebaat. Provincies dienen in hun streekplannen voldoende ruimte te scheppen om de veranderende behoefte aan toeristisch-recreatieve voorzieningen in de samenleving te faciliteren. Concreet betekent dit dat rekening moet worden gehouden met nieuwe vormen van recreatie en toerisme en met uitbreiding en aanpassing van bestaande toeristische en verblijfsrecreatieve voorzieningen

d) Reconstructie Gelderse Vallei / Utrecht- Oost

Voor het reconstructiegebied is een ontwerp-reconstructieplan opgesteld. Het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug en omgeving maken onderdeel uit van het plangebied van dit Reconstructiegebied. Directe aanleiding voor dit plan vormt de positie van de intensieve veehouderij in deze regio (en andere regio's in Nederland). Doelstelling is te komen tot een duurzame landbouwsector die op een voldoende wijze is afgestemd op de kansen en bedreigingen van andere functies in het buitengebied zoals water, recreatie en natuur. Het ontwerp reconstructieplan heeft voor bepaalde onderdelen een directe doorwerking naar bestemmings- en streekplannen (zoals de aanduiding landbouwwontwikkelingsgebieden, verwevingsgebieden en extensiveringsgebieden). Het plan heeft betrekking op de periode 2003-2015 (12 jaar).

In het plan is aangegeven dat men een bijdrage wil leveren aan de realisering van de EHS. Ten aanzien van recreatie wordt gemikt op een verdere stimulering rekening houdend met de draagkracht van bepaalde gebieden. Kwaliteitsverbetering en vergroting van de verscheidenheid in het toeristisch-recreatief aanbod moeten mogelijk worden. Gemeenten worden gestimuleerd om ontwikkelingsruimte op te nemen bij de herziening van bestemmingsplannen. Uit een inventarisatie onder ondernemers is gebleken dat er in het gehele reconstructiegebied behoefte is aan circa 200 ha ruimte voor kwaliteitsverbetering/uitbreiding. Ook blijkt er behoefte te zijn aan 250 ha nieuwvestiging (waarvan 10% betrekking heeft op landschappelijke inpassing).

Expliciet gaat het ontwerp reconstructieplan in op de mogelijkheden voor uit- en inplaatsing van verblijfsrecreatiebedrijven om kwetsbare natuurgebieden te vrijwaren van recreatiedruk en om de realisering van de EHS daadwerkelijk mogelijk te maken. Gemikt wordt op verplaatsing van 5 recreatiebedrijven in de planperiode. Concrete locaties en geld zijn nog niet voorhanden.

Voor het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug is reconstructie van belang om de ruimte en de financiering te vinden voor een eventuele verplaatsing.

3. Kwaliteitsslag voor de verblijfsrecreatie op de Utrechtse Heuvelrug

Vraag is wat verstaan moet worden onder de kwaliteitsslag voor de verblijfsrecreatie. In deze paragraaf geven partijen hun gezamenlijke visie. Op basis van gegevens van de provincie Utrecht (aangevuld met enkele gegevens uitgesprekken met ondernemers) ziet samengevat de verblijfsrecreatieve sector in en om het Nationaal Park er als volgt uit:

- 11 bedrijven met 828 bungalows, waarvan 544 (66%) particuliere bungalows. De meerderheid van de verhuurbungalows bevindt zich op 2 grotere bedrijven Het Grote Bos te Doorn (80 bungalows) en Ginkelduin te Leersum (148 bungalows/appartementen). Dit zijn direct ook in ruimtelijke zin de grootste bedrijven in het projectgebied;
- 15 bedrijven met in totaal 2.974 kampeerplaatsen. 20% van de plaatsen is toeristisch en de rest zijn vaste plaatsen. Het Grote Bos te Driebergen springt er ook hier qua capaciteit uit (660 plaatsen). Er zijn diverse bedrijven met zo'n 200 tot 350 plaatsen;
- 8 groepsaccommodaties met in totaal 641 bedden. De Stayokay in Elst (voormalig NJHC) is met 200 bedden de grootste in omvang;
- 8 hotels met in totaal 536 bedden. Grotere hotels zijn De Bergse Bossen in Driebergen (128 bedden), Zonneheuvel in Doorn (154 bedden) en Motel Maarsbergen (132 bedden).

Voor de gehele Utrechtse Heuvelrug is de economische betekenis van de verblijfsrecreatie geraamd op circa 70 mln. euro aan bestedingen en 1.300 arbeidsplaatsen (*bron: ZKA 'Visie toerisme Utrechtse Heuvelrug', augustus 2000*). Met behulp van hetzelfde rekenmodel wordt de omvang van de economische betekenis in en rond het Nationaal Park geraamd op 25 mln. euro en 400 arbeidsplaatsen.

In het kader van dit plan van aanpak zijn alle verblijfsrecreatieve bedrijven in en om het Nationaal Park benaderd en (grotendeels) bezocht om meer inzicht te krijgen in de situatie van deze bedrijven en de plannen van de ondernemers. Het resultaat van deze inventarisatie is in een afzonderlijk rapport verwerkt.

De sector verblijfsrecreatie op de Utrechtse Heuvelrug kent een te beperkte dynamiek. Feitelijk zit het gebied qua verblijfsrecreatie op slot terwijl er wel een drietal gewenste ontwikkelingen zijn, die samen zijn te vatten onder het **begrip kwaliteitsslag voor de verblijfsrecreatie**:

- Er is een **versterking nodig van bedrijfskwaliteit**. Dit zijn maatregelen, die verder gaan dan reguliere vervangingsinvesteringen en betrekking hebben op zaken als (brand)veiligheid, akoestiek/geluidsoverlast, milieu (afval, energie, water), versterking van de collectieve ruimte voor sport, spel, centrumvoorzieningen, standplaatsvergroting, verbetering ontsluiting (intern en extern), verbetering van de landschappelijke inpassing, aanpassingen in kader van seizoensverlenging, aanpassingen die leiden tot een van het overige aanbod in de regio wezenlijk onderscheidend productaanbod (doorgaans gericht op specifieke doelgroepen), maatregelen waarbij ondernemers samenwerken (ketensamenwerking). Voor realisering van deze maatregelen is bij sommige bedrijven extra ruimte nodig. Door het gevoerde beleid tot nu is er een achterstand ontstaan in de verbetering van de bedrijfskwaliteit. Als dit niet verandert zullen de bedrijven zichzelf steeds meer uit de markt prijzen, hetgeen ook voor de natuur negatieve gevolgen heeft.

- Er is een **verdere ontwikkeling naar meer natuurgerichte recreatie** in het gebied gewenst. De nadruk op de Utrechtse Heuvelrug ligt vanouds her op vaste jaarplaatsen en particuliere bungalows. Er is behoefte aan een verbreding en uitbreiding van de verblijfs capaciteit naar meer natuurgerichte recreatie. Zowel vanuit de bedrijven (economische meerwaarde en meer aansluiting op gebiedsspecifieke kwaliteit) als vanuit beleidsdoelstellingen is dit een wenselijke richting. Natuurgerichte recreatie mikt op verblijfsrecreanten die zich richten op de omgeving en gebruik maken van routes voor wandelen, fietsen e.d. Deze doelgroep overnacht in toeristische accommodatievormen voor een kort verblijf van 1 nacht tot enkele weken (toeristische en seizoen kampeerplaatsen, trekkershutten, verhuurcaravans, verhuurbungalows, verhuurappartementen, hotel/pension, bed & breakfast, hoevelogies, groepsaccommodaties, e.d.) Ook in het BIP worden zaken genoemd als bed & breakfast, pensions, kamperen bij de boer en overnachten op een landgoed of kasteel. Verbreding naar toeristische kampeerplaatsen en verhuurbungalows vraagt een ander niveau van basisvoorzieningen op het terrein dan voor vaste kampeerplaatsen en tweede woningen. Om deze voorzieningen rendabel te maken is een zekere omvang/capaciteit nodig. Het is onwenselijk om binnen de grenzen van het Nationaal Park ruimte te bieden accommodatievormen als vaste kampeerplaatsen en tweede woningen. Juist vermindering hiervan past in het wensbeeld.
- **Behoud economische activiteit** binnen het gebied. Dit is een bestaande en wenselijke situatie (economische uitstraling voor kernen, werkgelegenheid) en het ligt niet in de bedoeling om deze af te laten vloeien. Er moet worden gezocht naar mogelijkheden waarop de natuur en landschap een bijdrage kunnen leveren aan de versterking van de economische basis voor bedrijven. Bijvoorbeeld door in het kader van de zonering dagrecreatieve knooppunten en parkeervoorzieningen (groene entrees met ook fietsverhuur en informatievoorzieningen) te koppelen aan voorzieningen op bestaande bedrijven.

Het is moeilijk om deze kwaliteitsslag te vertalen in kwalitatieve doelstellingen, terwijl het voor de beeldvorming bij alle partijen gewenst is om toch een orde van grootte aan te geven. Een inventarisatie bij alle verblijfsrecreatieve bedrijven in het gebied laat zien dat er op dit moment bij een enkel bedrijf een inbreidingsplan aan de orde is en dat bij circa 30% van de bedrijven uitbreiding gewenst is. De totale uitbreidingsbehoefte voor de komende streekplanperiode heeft een orde van grootte van 10-20 ha (grotendeels buiten het Nationaal Park).

Ook een maximale grens aan de gewenste uitbreiding van de toeristische capaciteit laat zich niet eenduidig vastleggen. Enerzijds is hiervoor de markt bepalend anderzijds dient de draagkracht van het gebied het aan te kunnen. Gedacht moet worden aan een uitbreiding van toeristische eenheden met maximaal enkele honderden eenheden. Deze kunnen met name gerealiseerd worden op bestaande bedrijven (bijv. een uitbreiding in eenheden t.b.v. de kwaliteitsverbetering), maar ook bij kleinschalige nieuwvestigingen (al dan niet door functiewijzigingen in bestaande gebouwen) en door de nieuwvestiging van enkele nieuwe kleinschalige kampeerbedrijven in het agrarisch gebied aan weerszijden van het Nationaal Park. Voor deze gebieden streeft de provincie naar de realisering van enkele bedrijven met een recreatieve bestemming met maximaal 50 standplaatsen onder voorwaarden (geen vaste plaatsen, seizoensopstelling en in de winter vrij van kampeermiddelen). In dit gebied is een gebiedscommissie actief. Bovenstaande visie van partijen dient te worden afgestemd met de in deze regio actief zijnde gebiedscommissie.

Als er niets gebeurt aangaande de kwaliteitsslag voor de verblijfsrecreatie zal er langzaam maar zeker sprake zijn van een uitholling van het toeristisch-recreatief product op zowel bedrijfsniveau als gebiedsniveau. Het is een reële optie dat meerdere bedrijven op den duur worden onttrokken aan het verblijfsrecreatieve product door uitponding en verkoop al dan niet met permanent gebruik. In verblijfsrecreatief opzicht verschaalt het aanbod zich dan tot enkele grotere bedrijven.

In feite kunnen er in het uiterste geval woonwijken in het bos ontstaan. Dergelijke woonwijken zijn dan niet alleen moeilijk tegen te houden, maar leggen ook een zware wissel op het gebied. De behoefte van deze 'verblijfsrecreanten' is niet gericht op natuurgerichte recreatie maar op een permanent woongenot. Gevolg is een ander gedrag ('het bos is mijn tuin'), mobiliteit (toename woon-werkverkeer en sociale verkeer), ruimtebeslag (grotere behuizing, opslag, parkeervoorziening, e.d.). Dit heeft negatieve consequenties voor natuur en landschap.

Op de Veluwe doen zich deze ontwikkelingen reeds op redelijke schaal voor. De Utrechtse Heuvelrug is hiervan gelukkig nog (op een enkele uitzondering na) gevrijwaard.

4. Gewenste kwaliteitsslag voor de natuur

In deze paragraaf wordt ingegaan op door de partijen voorgestane kwaliteitsslag voor de natuur en de relatie natuur en verblijfsrecreatie.

In feite zijn er twee relaties tussen recreatie en natuur waar een kwaliteitsslag mogelijk is:

- 1) aanwezigheid van (verblijfs)recreanten;
- 2) aanwezigheid van (verblijfs)recreatieve voorzieningen.

De aanwezigheid van (verblijfs)recreanten

Globaal kunnen de effecten van de aanwezigheid en het gedrag van recreanten in natuurgebieden als volgt worden ingedeeld (*bron: Stichting Recreatie*):

- 1) Betreding;
- 2) Verstoring;
- 3) Toevoegen van stoffen (afval);
- 4) Ontrekken van stoffen (door plukken en verzamelen).

Inzoomend op het gebied van het Nationaal Park blijkt het niet bekend te zijn hoeveel recreanten het gebied bezoeken. Voor de gehele Utrechtse Heuvelrug wordt het aantal dagtochten geschat op 6,9 miljoen per jaar, waarbij een dagtocht een activiteit is als wandelen, fietsen etc. van minimaal 2 uur. Hiervan wordt 9% door verblijfsrecreanten gemaakt, 35% door recreanten uit de Randstad en dus 56% door inwoners van het gebied zelf. Dit blijkt uit het verkennend recreatieonderzoek van Route IV, dat als bouwsteen voor het BIP van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug is gehanteerd.

Gesprekken met terreinbeheerders geven het beeld dat het spanningsveld tussen natuur en recreatie vooral bestaat uit versturende activiteiten als verkeer, loslopende honden, paardrijden buiten routes, mountainbikers en nachtelijke activiteiten. Daarbij gaat het veelal om dagrecreanten en is er eerder sprake van knelpunten tussen recreanten onderling dan tussen recreatie en natuur.

Aan de andere kant is er ook sprake van een positieve inbreng van verblijfsrecreanten. Die recreanten die natuurgericht bezig zijn, genieten van natuur en landschap, respecteren in hun gedrag de kwaliteit van de natuur en dragen bij aan het bestaansrecht van het Nationaal Park. Zowel beheerders als bedrijven melden dat bij de meeste bedrijven relatief weinig (vaste) bezoekers het omringende bos- en natuurterrein bezoeken.

De aanwezigheid van (verblijfs)recreatieve voorzieningen

Het is een gegeven dat er grotere aaneengesloten gebieden nodig zijn om het leefgebied van planten en met name dieren te versterken.

De aanwezigheid van recreatievoorzieningen kunnen hierop een negatieve invloed hebben:

1. Ruimtebeslag: de aanwezigheid van een voorziening zorgt voor ruimtebeslag. Met name in kleinere gebieden kan het leefgebied zodanig verkleind of versmald worden, dat het duurzaam voortbestaan van populaties wordt belemmerd;
2. Versnippering: natuurgebieden moeten zo weinig mogelijk versnipperd worden. Het streven naar aaneengeslotenheid van gebieden draagt bij aan de (gewenste) aanwezigheid van specifieke leefgebieden. Een verblijfsrecreatief bedrijf kan (deels) 'in de weg liggen';
3. Barrièrewerking: wegen is een bekend voorbeeld van barrièrewerking. Dit kan ook een toegangsweg zijn naar een verblijfsrecreatief terrein. Ook de aanwezigheid van hekken rondom een terrein kan voor bepaalde dieren een barrière vormen;
4. Mobiliteit: het recreatieve verkeer van en naar het tijdelijk verblijf brengt schade met zich mee als drukte, geluidshinder en uitstoot van schadelijke gassen.

De mate waarin de verblijfsrecreatie een bijdrage kan leveren aan de gewenste kwaliteitsslag voor de natuur is afhankelijk van de concrete ligging van een bedrijf. In het ene geval zal dit veel kunnen zijn en in het andere geval weinig.

'Goede recreatiepraktijk'

Verscheidende recreatie-ondernemers zijn op het bedrijf of in de directe omgeving ervan bezig om een bijdrage te leveren aan versterking van natuur, landschap en milieu zoals:

- Aandacht voor interne milieuzorg (milieubarometer);
- Versterking van natuur- en landschapswaarden op het bedrijf (bedrijfsnatuurplan);
- Verbetering van landschappelijke inpassing (randbeplanting, geen of minder hekken e.d.);
- Voorkomen van ongewenst recreatiegedrag (overlast) van gasten (verstoring, parkeeroverlast, overlast door honden, paarden, mountainbikers e.d.);
- Geen permanente bewoning op het terrein dan wel actief beleid ter vermindering hiervan.

Aandacht voor deze elementen kan worden samengevat onder de term 'Goede recreatiepraktijk'.

Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug

De Utrechtse Heuvelrug is een kilometerslange imposante stuwwal, die al millennialang een dominante factor is in het ecologisch functioneren van het gebied en die de basis vormt voor de grote natuurwaarden van het gebied. In het BIP van het Nationaal Park wordt uitvoerig op de kwaliteit van natuur en landschap ingegaan.

In vergelijking met andere nationale parken is een bijzondere omstandigheid dat het gebied vele terreineigenaren kent: particuliere grondeigenaren naast natuurbeherende instanties als Staatsbosbeheer, het Utrechts Landschap en de Vereniging Natuurmonumenten. Ten behoeve van het project zijn dan ook gesprekken gevoerd met de terreinbeheerders, verenigde particuliere grondeigenaren en het recreatieschap.

Het motto van het Nationaal Park (6.000 ha) is 'Torenhoog en mijlenbreed' en verwijst naar de stuwwal en uitgestrektheid van de heuvelrug (6000 ha) en de verstrekkende ecologische relaties die vanuit deze heuvelrug bestaan. In het BIP wordt een beschrijving gegeven van de basiskwaliteiten voor natuur en landschap t.a.v. de ondergrond, bodem en water, vegetatie (flora), fauna, cultuurhistorische aspecten en landschapstypen.

De belangrijkste systeemkenmerken voor de heuvelrug zijn de aanwezigheid van gradiënten en de aaneengeslotenheid. Bij de gradiënten (dwarsrichting) gaat het van hoog naar laag, van droog naar nat en van voedselarm naar voedselrijk. Vanaf het Gooimeer tot aan Rhenen (lengte richting) is er sprake van een groot, aaneengesloten gebied, waarbij het ontbreekt aan onoverkomelijke belemmeringen als steden en industrie. Deze systeemkenmerken zijn de basis voor de natuur- en landschapswaarden en cultuurhistorische waarden.

Het Nationaal Park heeft als hoofddoelstellingen geformuleerd:

- Het instandhouden en ontwikkelen van de beide belangrijke systeemkenmerken (gradiënten en de aaneengeslotenheid);
- Het instandhouden en ontwikkelen van de daaraan gekoppelde natuurlijke, landschappelijke en cultuurhistorische waarden;
- Het zorgdragen voor een zodanig gebruik van het gebied dat deze kenmerken en waarden blijvend beleefd en gekend worden.

De doelstellingen zijn uitgewerkt in concrete maatregelen binnen diverse thema's:

- Thema's natuur: ontsnippering (ecopassages, onthekking, herziening functies van wegen, voorkomen en tegengaan van verdichting), ontwikkeling gradiënten, bosbeheer (natuurbos en geïntegreerd bos), heidebeheer, biotoop- en soortenbeheer, verdroging/vermesting en verzuring. Realisering van deze maatregelen geeft vorm aan de hoofdzonering in het Nationaal Park;
- Thema's recreatie: natuurgerichte recreatie, afstemmen van routestructuren en aansluiting op de hoofdzonering in het Nationaal Park, uniformering van toegangsregels en -aanduidingen, vermindering autokilometers, benadrukken van de groene grandeur van het park, kwaliteitsverbetering en afstemming grootschalige verblijfsrecreatieve voorzieningen met afspraken over afronding, inpassing en uitplaatsing (actie T31 uit BIP);
- Thema's landschapspatronen, cultuurhistorie en aardkundige waarden;
- Thema's landbouw: extensivering, verbreding;
- Thema's communicatie en educatie: draagvlak, imago, herkenbaarheid en uitstraling, ondersteuning recreatieve beleving van natuur- en cultuurhistorie, sporen volgen, doelgroepen en bezoekerscentra.

Deze doelstellingen en maatregelen zijn richtinggevend voor de zonering van het Nationaal Park. Vraag is nu wat en waar de verblijfsrecreatie kan bij dragen aan versterking van één of meerdere doelstellingen voor natuur en landschap. Hierbij dient in ogenschouw genomen te worden het gegeven dat er een bestaande situatie is, waarbij meer dan een halve eeuw verblijfsrecreatieve bedrijven in het gebied liggen, die onderdeel uitmaken van het bestaande natuurlijke evenwicht van flora en fauna. Bij het realiseren van de natuurdoelstellingen dient er realistisch met deze bestaande voorzieningen te worden omgegaan.

Voor een beoordeling van een eventueel negatief effect van recreatieve ontwikkelingen geldt dat de mate van het negatieve effect met name afhangt van de gewenste doelstelling: voor welke planten of dieren het leefgebied versterkt moet worden.

5. Zonering

Realisering van de gewenste kwaliteitsslag voor natuur en verblijfsrecreatie betekent dat op sommige plaatsen in en om het Nationaal Park meer ruimte voor verblijfsrecreatie mogelijk is en op andere plaatsen juist wat minder om de natuur te versterken. Van belang is juist te verkennen waar en hoe beide kwaliteitsslagen elkaar kunnen versterken. Er is een zonering opgesteld die aan geeft welke accenten waar gelegd worden.

Als basis voor deze zonering is zoveel als mogelijk teruggevallen op de 4 zones voor de Landelijke gebieden in het streekplan voor de provincie Utrecht. Op enkele onderdelen is hiervan afgeweken gelet op de hoofdzonering zoals deze voor het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug in het BIP is opgenomen

In bijlage 3 is de zonering op kaart weergegeven. In bijlage 4 is de relatie tussen onderstaande zonering en die in het streekplan en in het BIP nader toegelicht:

Streekplanaanduiding Landelijk gebied 4

Nadruk ligt op versterking van de natuurwaarden. Terughoudend beleid t.a.v. verblijfsrecreatie. Dit betekent t.a.v.:

- Nieuwvestiging: geen nieuwvestiging van grootschalige dan wel kleinschalige verblijfsrecreatie;
- Bestaande verblijfsrecreatie: ruimte voor inbreiding en uitbreiding indien de continuïteit (bedrijfseconomische noodzaak) aantoonbaar in het geding is op basis van een integraal plan (zie paragraaf 7) waarin de kwaliteitsslag voor de recreatie en voor natuur tot uitdrukking komen. Eventuele capaciteitsuitbreiding is alleen mogelijk voor toeristische accommodatievormen;
- Kwaliteitsslag voor natuur: per saldo winst voor natuur (in kwantiteit dan wel kwaliteit) door natuur- en landschapontwikkeling binnen en buiten het verblijfsrecreatieve terrein. Dit vergt maatwerk per locatie uitgewerkt in het integrale plan. Het gaat om maatregelen, waarbij de natuurwinst centraal staat (het ecologisch functioneren van het gebied).
- Uitplaatsing kan aan de orde komen.

Deze zonering kent één aanpassing gelet op hoofdzonering van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug nl.: bovenstaande zonering geldt ook voor streekplanaanduiding Landelijk gebied 3 voorzover vallend in de Ecologische kernzone binnen de grenzen van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug.

Streekplanaanduiding Landelijk gebied 3 vallend binnen de Ecologische Hoofdstructuur:

Nadruk ligt op versterking van de natuur- en landschapswaarden. Terughoudend beleid t.a.v. verblijfsrecreatie. Dit betekent t.a.v.:

- Nieuwvestiging: geen nieuwvestiging grootschalige verblijfsrecreatie. Mogelijkheden voor kleinschalige verblijfsrecreatie gericht op natuurgerichte recreatie waarbij sprake is van een functieverandering van een bestaand gebouw onder de voorwaarde van een goede landschappelijke inpassing;
- Bestaande verblijfsrecreatie: ruimte voor inbreiding en uitbreiding indien de continuïteit (bedrijfseconomische noodzaak) aantoonbaar in het geding is op basis van een integraal plan (zie paragraaf 7) waarin de kwaliteitsslag voor de recreatie en voor natuur tot uitdrukking komen. Eventuele capaciteitsuitbreiding is alleen mogelijk voor toeristische accommodatievormen;
- Kwaliteitsslag voor natuur: per saldo winst voor natuur en landschap (in kwantiteit dan wel kwaliteit). Dit vergt maatwerk per locatie uitgewerkt in het integrale plan. Het gaat om maatregelen, waarbij naast natuurwinst met name het landschap, recreatief medegebruik en beeldkwaliteit van de omgeving centraal staan.

Deze zonering kent één aanpassing gelet op hoofdzonering van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug nl.: bovenstaande zonering geldt ook voor streekplanaanduiding Landelijk gebied 4 voorzover vallend in de Integratiezone binnen de grenzen van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug.

Streekplanaanduiding Landelijk gebied 2:

Nadruk ligt op behoud van agrarische structuur. Terughoudend beleid t.a.v. verblijfsrecreatie. Dit betekent t.a.v.:

- Nieuwvestiging: geen nieuwvestiging grootschalige verblijfsrecreatie; ruimte voor kleinschalige verblijfsrecreatie gericht op vergroting van de toeristische capaciteit;
- Bestaande verblijfsrecreatie: ruimte voor inbreiding en uitbreiding t.b.v. kwaliteitsverbetering en vergroting van de toeristische capaciteit;
- Kwaliteitsslag voor natuur: met name nadruk op ruimtelijke kwaliteitswinst (onder meer landschap) en zo min mogelijke aantasting van de agrarische structuur. Er is geen integraal plan nodig.

Streekplanaanduiding Landelijk gebied 3 vallend buiten de Ecologische Hoofdstructuur en Landelijk gebied 1:

Ruimte voor verblijfsrecreatie. Dit betekent t.a.v.:

- Nieuwvestiging is mogelijk: gericht op vergroting van de toeristische capaciteit;
- Bestaande verblijfsrecreatie: ruimte voor inbreiding en uitbreiding t.b.v. kwaliteitsverbetering en vergroting van de toeristische capaciteit;
- Kwaliteitsslag voor natuur: met name nadruk op ruimtelijke kwaliteitswinst (onder meer landschap). Voor plannen in de Landelijk gebied 3 dient dit aangetoond te worden in een integraal plan.

Inplaatsingsgebied:

Hiervoor komt in beginsel de gehele provincie Utrecht in aanmerking: streekplanaanduiding Landelijk gebied 3 buiten de EHS en streekplanaanduiding Landelijk gebied 1 in geheel Utrecht en Landelijk gebied 2 in het Reconstructiegebied Gelderse Vallei/ Utrecht-Oost

Specifiek ten zuiden van A12 is er de volgende inplaatsingslocatie benoemd: gebied tussen de Haarweg en spoorlijn Overberg en de gebied tussen Veenendaal en Rhenen (aan de valleizijde van de Cuneraweg).

In deze zones is nieuwvestiging van grootschalige verblijfsrecreatie mogelijk in geval van uitplaatsing van bedrijven uit Streekplanaanduiding Landelijk gebied 4 uit bovenstaande zonerings. Aandacht is nodig voor ruimtelijke kwaliteitswinst (onder meer landschap).

In de hiervoor beschreven zonerings worden begrippen gehanteerd die omwille van de toetsbaarheid nader gedefinieerd worden:

- a) Grootschalige verblijfsrecreatie zijn grondgebonden bedrijven: campings groter dan 50 kampeerplaatsen, bungalowparken groter dan 10 bungalows, groepsaccommodaties met meer dan 10 bedden.
- b) Kleinschalige verblijfsrecreatie:
 - 1) (recreatief bestemde) bedrijven met verhuurcaravans, appartementen, bed & breakfast en hoewelogies met minder dan 15 bedden.
 - 2) Campings met een recreatieve bestemming met maximaal 50 standplaatsen onder voorwaarden (geen vaste plaatsen, seizoensopstelling en in winter vrij van kampeermiddelen). Aan het aantal nieuwvestigingen van dit soort campings wordt op voorhand geen maximum gesteld, maar het plafond wordt ingegeven door de draagkracht van het gebied. Het moet gaan om enkele initiatieven verspreid over het gebied. Voorwaarde is een goede landschappelijke inpassing.
 - 3) Toeristische hotels met recreatieve bestemming met maximaal 25 kamers. Kleinschalig betekent ook dat het initiatief kleinschalig moet kunnen blijven gecombineerd met een duurzame exploitatie.

- c) Natuurgerichte recreatie: gedrag gericht op de omgeving en gebruik makend van routes voor wandelen, fietsen e.d.
- d) Toeristische accommodatievormen: accommodaties voor een kort verblijf van 1 nacht tot enkele weken (toeristische en seizoen kampeer-plaatsen, trekkershutten, verhuurcaravans, verhuurbungalows, verhuurappartementen, hotel/pension, bed & breakfast, hoevelogies, groepsaccommodaties, e.d.) Dus geen vaste kampeerplaatsen en tweede woningen.
- e) Bij kwaliteitsslag voor de verblijfsrecreatie: zie paragraaf 3.
- f) Bij kwaliteitsslag voor de natuur: zie paragraaf 4.
- g) Bedrijfscontinuïteit/bedrijfseconomische noodzaak: bedrijven dienen d.m.v. een bedrijfsplan inzicht te geven in de gevolgen van voortzetting van de huidige situatie en in de bedrijfseconomische prognoses van de plannen (5 jaarsprognose). In een dergelijk bedrijfsplan dient het scenario met de gevolgen van het doorgaan op de huidige wijze (autonome groei) te worden afgezet tegenover het scenario met de realisering van de plannen. Het bedrijfsplan dient door een externe partij te worden beoordeeld.
- h) Uitbreiding en inbreiding. Uitbreiding is aan de orde bij vergroting van de oppervlakte met recreatieve bestemming middels een bestemmingsplanwijziging. Inbreiding betekent voor verblijfsrecreatie dat de ontwikkeling binnen de recreatieve bestemming plaatsvindt, maar dat er wel een bestemmingsplan wijziging nodig is. Uitbreiding en inbreiding kunnen gepaard gaan met verstening (sanitair, centrumvoorzieningen, appartementen, verhuurbungalows e.d.).
- i) Uitplaatsing: sanering van een bestaand bedrijf met doel ergens anders een nieuw bedrijf te stichten. Inplaatsing: stichting van nieuw bedrijf dat elders gesaneerd is/wordt. Uit- en inplaatsing geschieden alleen met medewerking van de desbetreffende ondernemer.

6. Zwaarwegend maatschappelijk belang op gebiedsniveau

Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug is nagenoeg geheel begrensd als onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur. Dientengevolge is bij een ontwikkeling waarbij sprake is van inbreiding of een ruimtelijke uitbreiding direct de vraag aan de orde of er sprake is van een zwaarwegend maatschappelijk belang. De stelling is dat voor een beoordeling van een individueel recreatief bedrijf het lastig blijft of een in- dan wel uitbreiding in de EHS als zwaarwegend maatschappelijk belang te duiden is, hoe noodzakelijk deze uitbreiding voor het bedrijf ook is.

In lijn met de Nota Ruimte zijn partijen van mening dat op het niveau van het gebied van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug het duurzaam voortbestaan van verblijfsrecreatie in het gebied gezien kan worden als een zwaarwegend maatschappelijk belang. Kwaliteitsslagen bij individuele verblijfsrecreatieve bedrijven gecombineerd met een zodanige kwaliteitsslag voor de natuur dat er per saldo natuurwinst optreedt, leveren een bijdrage aan vergroting van de duurzaamheid op het gebiedsniveau van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug en in de Ecologische Hoofdstructuur in de provincie Utrecht.

Voor plannen in de EHS is het compensatiebeginsel van toepassing zoals omschreven in het streekplan paragraaf 7.12

7. Integraal plan

De realisering van per saldo winst voor natuur (in kwantiteit dan wel kwaliteit) vergt maatwerk per locatie uitgewerkt in een integraal plan. Volgens het nieuwe streekplan is een dergelijk plan aan de orde voor plannen van verblijfsrecreatieve bedrijven in de gebieden met de streekplanaanduiding Landelijk gebied 3 en Landelijk gebied 4.

Onderhavig plan van aanpak dient als handleiding/kapstok voor de opstelling van een integraal plan.

Het integrale plan is te beschouwen als een plan van de ondernemer waarin hij ingaat op de kwaliteitsslag voor de verblijfsrecreatie en de natuur. Per saldo zal er sprake moeten zijn van natuurwinst. Bij voorkeur dient er wel een relatie te zijn tussen de maatregelen die vanuit natuur gewenst zijn en het functioneren van het bedrijf. Het gaat dan om maatregelen die in de omgeving van het bedrijf uitgevoerd zouden kunnen worden en die een directe invloed/effect hebben op de begrenzing of inrichting van het bedrijf en/of op het gedrag en de beleving van de recreant. Deze relatie is echter geen voorwaarde. Natuurwinst kan ook gerealiseerd worden elders in de provincie Utrecht.

Ingeval van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug dient de ondernemer samen met terreinbeheerders, overheden en andere belanghebbenden te bezien welke maatregelen relevant zijn om een bijdrage te leveren aan de gewenste kwaliteitsslag van natuur (gerelateerd aan de doelstellingen van Nationaal Park). Ondernemer mag rekenen op een actieve inbreng van partijen en kan deze hierop ook aanspreken bij de uitvoering. Er ligt er een inspanningsverplichting voor de ondernemer en alle andere betrokken partijen in het Nationaal Park om de beoogde kwaliteitsslag voor verblijfsrecreatie en natuur te realiseren.

Het is voor een ondernemer essentieel om snel duidelijkheid te krijgen over de haalbaarheid van het integrale plan. Partijen spannen zich in om binnen **maximaal ½ jaar** duidelijkheid te bieden over wat de slaagkans is van de beoogde kwaliteitsslag voor verblijfsrecreatie en natuur. Indien het integrale plan niet gerealiseerd kan worden, dient verkend te worden of er op basis van een aanpassing van het plan andere mogelijkheden aanwezig zijn.

De volgende onderwerpen dienen in meer of mindere mate onderdeel te zijn van een integraal plan (ontleend aan de adviescommissie toerisme en recreatie in Noord-Brabant):

1. Inleiding

- Kern van het plan, aanleiding en doel,
- Kerngegevens bedrijf (naam, adres, eigenaar, rechtsvorm, datum oprichting),
- Locatietekening (kadastraal), eigendomssituatie aanliggende eigendommen, evt. gemeentegrenzen.

Kwaliteitsslag voor verblijfsrecreatie

2. Beschrijving bestaande situatie

- Soort bedrijf waaronder gegevens over: dag-/verblijfsrecreatie, toeristisch, sport, hoog- of laagdynamisch, openingstijden (over het jaar en/of de dag), capaciteit (oppervlakte en aantal eenheden), kwaliteitsniveau (sterren), prijsklasse (tarieven), bezetting-/bezoekcijfers, doelgroep,
- Bedrijfsplattegrond huidige situatie (gebouwen en voorzieningen, interne routing, toe- en afritten, parkeren)
- Relevante gegevens bestemmingsplan

3. Beschrijving plannen (de nieuwe fysieke voorzieningen)

- Omschrijving plan
- Gegevens punt 2, gebaseerd op nieuwe situatie na uitvoering plan
- Onderbouwing geplande investeringen (evt. gefaseerd in tijd)
- Onderbouwing toe te voegen kwaliteit op bedrijfs- en (boven)regionaal niveau, in relatie tot ontwikkelingen in sector en maatschappij (op welke ontwikkeling speelt het initiatief in?),
- (in)direct effect op werkgelegenheid
- Bedrijfsplattegrond + locatietekening (indien gewijzigd) nieuwe situatie

4. Financiële onderbouwing

- Exploitatiecijfers laatste 3 jaar (betreffende bedrijf, vestiging of relevante bedrijfsonderdeel).
- Meerjarenraming bij ongewijzigd beleid
- Meerjarenraming na realisatie plan (evt. in fasen) voor 5 jaar.

5. SWOT

- Sterkte/zwakte analyse bedrijf in relatie tot bestaande en nieuwe situatie
- Concurrentie-analyse regionaal en t.o.v. referentiegebied

6. Toekomstverwachting

- Omschrijving toekomstige situatie van het bedrijf na uitvoering plannen
- Omschrijving toekomstverwachting als niet tot uitvoering plan wordt overgegaan.

Kwaliteitsslag voor natuur en landschap

7. Relatie van het initiatief tot het gebied zelf en de omgeving

- Beschrijving van de huidige kwaliteit van natuur en landschap
- Situering van het initiatief in zijn omgeving (specificatie ligging in EHS/streekplan aanduiding Landelijk gebied 3 en 4
- evt. relevante informatie uit bestemmingsplan
- Mate van draagkracht c.q. kwetsbaarheid van de omgeving
- Mate van druk op de omgeving vanuit het initiatief
- Ligging ten opzichte van c.q. relatie met andere functies in de omgeving
- Bereikbaarheid voor de verschillende verkeerssoorten

8. Effecten van het initiatief op de omgeving, in relatie tot kwetsbaarhe(i)d(en)

- Ecologie
- Ruimtebeslag
- Mobiliteit
- Visuele uitstraling
- Geluidsuitstraling
- Lichtuitstraling
- Functionele uitstraling c.q. verstoring (wandelen, spelen, sport)

9. Windt voor natuur

- Zijn er compenserende maatregelen voorzien en wat wordt daarmee beoogd?
- Specificatie visueel, geluid, licht, functioneel, parkeren, aan- en afvoer verkeer.
- Ruimtelijke compensatie intern (binnen het terrein) of extern (buiten het terrein)

10. Andere, voor de beoordeling mogelijk relevante informatie

- Inrichtingsplan
- Beplantingsplan (evt. bij 2/3 visueel)
- Boven- en ondergrondse leidingen of andere beperkingen
- Stankcirkel
- Geluidscirkel

Het integrale plan bevat veel gegevens, die niet voor iedereen even toegankelijk zijn. De ondernemer kan ten behoeve van de opstelling van het integrale plan een beroep doen op de andere betrokken partijen.

8. Toetsing integrale plannen: instelling adviescommissie

Beoordeling van integrale plannen van ondernemers is maatwerk. De concrete locatie en bedrijfs- en omgevingskwaliteiten bepalen of er per saldo sprake is van natuurwinst binnen en buiten het terrein. Naar mate er meer ruimte voor de kwaliteitsslag voor de verblijfsrecreatie nodig is of deze meer ingrijpt in de omgeving, hoe meer er ook gewerkt moet worden aan de kwaliteitsslag voor natuur. Er dient een toetsing van beide zaken plaats te vinden.

Partijen kiezen ervoor dat de gemeenten en provincies zich t.b.v. hun planologische procedure laten ondersteunen door een zwaarwegend advies van een externe adviescommissie met deskundigheid op gebied van natuur en landschap, recreatie en planologie. Ook voor deze commissie is het plan van aanpak het toetsingskader. De samenstelling is afhankelijk van de toetsingscriteria. Deze bepalen immers de noodzakelijke deskundigheid. Gezocht zal moeten worden naar personen, die voldoende vertrouwen hebben en onafhankelijk zijn om het advies uit te brengen.

Het voorstel is om een commissie met 4 personen te benoemen:

1. Voorzitter
2. Recreatiedeskundigheid
3. Deskundigheid t.a.v. natuur en landschap
4. Deskundigheid t.a.v. ruimtelijke kwaliteit

De commissie wordt ingesteld door de provincie. Voor ieder commissielid is tevens een plaatsvervangend lid aangewezen. Het is gewenst een ambtelijk secretaris aan te stellen.

Het voorstel is een gebiedsgericht project voor in eerste aanleg het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug op te zetten. Ondernemers actief worden gestimuleerd om met plannen te komen. Deze worden getoetst door de adviescommissie. Gemeenten en provincie houden bij de planologische procedure rekening met deze adviezen.

Wellicht is de aanpak van de toetsing van integrale plannen in en om het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug aanleiding om (op termijn) deze aanpak ook in de rest van de provincie Utrecht toe te passen.

De adviescommissie wordt gevraagd voor een integraal plan de volgende vragen te beantwoorden.
In welke mate is er sprake van kwaliteitswinst voor verblijfsrecreatie?
In welke mate is er sprake van kwaliteitswinst voor de natuur?
Is er sprake van per saldo winst voor de natuur?

Meer uitgewerkt komen de volgende 10 vragen in beeld:

- 1. Wat is de bedrijfseconomische noodzaak voor het plan?**
Ondernemer dient aan te tonen waarom het plan nodig heeft voor een duurzame exploitatie. Onderdeel hiervan is het geven van inzicht in de exploitatiekansen bij ongewijzigd beleid. Wat zijn de consequenties voor de bedrijfsvoering als er niets gebeurt?
- 2. Op welke manier wordt het product van het bedrijf verbeterd?**
Hierbij staat in eerste aanleg een versterking van bedrijfskwaliteit centraal. Vraag is welke vormen van kwaliteitsverbetering worden beoogd. Zijn het maatregelen, die gezien kunnen worden als reguliere vervangingsinvesteringen of gaan de plannen verder en hebben ze betrekking op zaken als (brand)veiligheid, akoestiek/geluidsoverlast, milieu (afval, energie, water), versterking van de collectieve ruimte voor sport, spel, centrumvoorzieningen, standplaatsvergroting, verbetering ontsluiting (intern en extern). Voor realisering van deze maatregelen is bij sommige bedrijven extra ruimte (ha.) nodig. Ook zal de commissie kijken naar de inrichting en uitvoering van het plan: waar komt wat? Inrichting van een gebouw?

Vraag is wat het plan/initiatief toevoegt aan hetgeen het bedrijf nu al is? Welke toegevoegde waarde heeft het plan voor het bedrijf zelf? Is het een nieuw productonderdeel (productontwikkeling)? Wat is de spin off hiervan naar de bestaande bedrijfsonderdelen? Worden er nieuwe doelgroepen aangeboord (marktontwikkeling) of gaat het om vergroting van bezetting/bezoek van de huidige doelgroep (marktpenetratie)? Is er sprake van maatregelen gericht op seizoensverlenging?

3. Hoe draagt het plan bij aan de verbetering van het toeristisch product Utrechtse Heuvelrug? Wat is de positie van het bedrijf in dit product en is er sprake van product- of doelgroepdifferentiatie voor het gebied?

Wat is de positie van het bedrijf op dit moment in de regio en hoe ziet deze positie er na realisering van het plan/initiatief uit? Leidt het plan/initiatief tot een van het overige aanbod in de regio, wezenlijk onderscheidend productaanbod (doorgaans gericht op specifieke doelgroepen)? Zijn er al meer van dergelijke initiatieven in de regio? Is het kortom 'meer van hetzelfde' of voegt het iets toe? Zo is het beleid gericht op versterking van toeristische accommodatievormen voor kort verblijf van 1 nacht tot enkele weken (toeristische en seizoen kampeerplaatsen, trekkershutten, verhuurcaravans, verhuurbungalows, verhuurappartementen, hotel/pension, bed & breakfast, hoevelogies, groepsaccommodaties e.d.). Er is geen behoefte aan nog veel uitbreiding van accommodatievormen als vaste kampeerplaatsen en tweede woningen. Van belang is ook wat voor en in welke omvang er werkgelegenheid met het plan/initiatief gemoeid is. Dit kan zijn extra werkgelegenheid maar ook behoud van bestaande werkgelegenheid.

4. Is er sprake van per saldo natuurwinst?

Vraag is wat er verloren gaat aan natuur en landschap bij uitvoering van het plan. Daarnaast is het de vraag welke natuurwinst wordt nagestreefd. Enerzijds gaat het hier om maatregelen op het bedrijf zelf (bedrijfsnatuurplan, milieubarometer, onthekking, verbetering van de landschappelijke inpassing e.d.). Aan de andere kant gaat het om versterking van de natuur en landschap in de omgeving dan wel elders in de provincie Utrecht. Wellicht draagt het plan/initiatief ook bij aan doelstellingen van derden op dit punt (waterberging, behoud cultuurhistorie e.d.). Vraag is hoe de compenserende maatregelen worden ingevuld. De beoordeling van al deze aspecten hangt sterk samen met de concrete locatie van een plan en de kwetsbaarheid van de omgeving.

5. Past het plan in de visie van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, van gemeenten en van omliggende gebiedsgerichte projecten?

Vraag is hoe het plan zich verhoudt tot het beheers- en inrichtingsplan. Ook de relatie van het plan met gemeentelijk recreatiebeleid is relevant.

6. Zijn er mogelijkheden om samen te werken met andere bedrijven / verenigingen / omliggende grondeigenaren?

Als het plan mogelijkheden biedt voor samenwerking in de regio is dit een pré. Het draagt bij aan versterking van de samenhang van het toeristisch recreatieve product op de Utrechtse Heuvelrug of elders in Utrecht (ketensamenwerking).

7. Is het plan financieel, op langere termijn, haalbaar?

Of er voldoende markt voor het plan/initiatief is, is primair een zaak van de ondernemer zelf. Van belang is wel inzicht te hebben in hoe hij deze mogelijkheden ziet en heeft onderbouwd. Ook de exploitatiekansen zijn relevant. In de EHS en op de Utrechtse Heuvelrug is het ongewenst om medewerking te verlenen aan initiatieven die planologisch ruimte vragen en economisch niet haalbaar blijken te zijn. Dit kan ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen op deze locaties geven. Kleinschaligheid kan een sterk punt zijn voor een plan, maar ook economische duurzaamheid op langere termijn is relevant.

8. Is het toe te kennen van de gevraagde extra ruimte en/of eenheden gerechtvaardigd?

Het plan/initiatief leidt tot een extra vraag naar ruimte en capaciteit (hectares, bezoekersaantallen, overnachtingscapaciteit). Aan de orde is of de vraag naar meer ruimte en capaciteit staat in verhouding tot hetgeen ontwikkeld/gerealiseerd wordt.

9. Zijn er planologische aandachtspunten?

De planologische afweging is een zaak van de gemeente/provincie/rijk. De adviescommissie doet hierover geen uitspraken. Wel kan het zijn dat de commissie vragen of aandachtspunten op planologisch terrein heeft, waarop ze de overheden wil attenderen bijv. ligging in kwetsbaar gebied, bereikbaarheid, parkeervraagstuk.

10. Wat is de eindconclusie?

Beantwoording van de bovenstaande vragen leidt tot een eindconclusie.

Bij een negatief advies zal de adviescommissie gefundeerd ingaan op de argumenten. Als de adviescommissie aanknopingspunten ziet voor een in haar ogen wel haalbare optie zal dit worden aangedragen zonder overigens als een soort adviseur op de stoel van de ondernemer te willen gaan zitten. Ook bij een positieve conclusie zal het advies waar mogelijk van verbeterpunten/aandachtspunten worden voorzien.

Na instelling van de adviescommissie ziet de procedure er als volgt uit:

- a. Bestaande recreatieondernemers en starters dienen hun integrale plannen in bij de gemeente op wier grondgebied het plan/initiatief gerealiseerd wordt. Hiervoor maken zij gebruik van de checklist zoals opgenomen in paragraaf 7. van dit plan van aanpak;
- b. De gemeente bepaalt de ontvankelijkheid van het plan/initiatief. Als zij in beginsel positief is dan wel mogelijkheden ziet, stuurt zij het plan door de secretaris van de commissie;
- c. Het streven is om binnen twee maanden na ontvangst van een plan het advies uit te brengen;
- d. De secretaris maakt een afspraak voor een bedrijfsbezoek/bezoek aan de locatie en een gesprek met de ondernemer/initiatiefnemer;
- e. De commissie brengt op basis van het ingediende integrale plan en bedrijfsbezoek en gesprek met de ondernemer een advies uit. Hierbij worden de 10 toetsingsvragen beantwoord;
- f. Secretaris stelt het advies op. De commissie adviseert met unanieme stemmen;
- g. De gemeente ontvangt het advies. Een kopie gaat naar de ondernemer;
- h. Er is geen officiële procedure van een beroep- of bezwaar. Ondernemer heeft de mogelijkheid om telefonisch een toelichting te vragen op het advies
- i. Bij een positief advies vindt er een reguliere planologische procedure plaats. Indien nodig kan de gemeente/provincie een hernieuwd verzoek aan de commissie doen met de vraag of in voldoende mate tegemoet is gekomen aan eventuele opmerkingen/vragen die de commissie in haar advies heeft aangegeven;
- j. De rol van de commissie is hiermee afgerond.

Voor de ondernemers wordt op basis van dit plan van aanpak een samenvattend formulier ontwikkeld over de toetsingsprocedure.

9. Evaluatie

Voorgesteld wordt om de afspraken in dit plan van aanpak te evalueren na twee jaren.

Bijlage 1: Zonering landelijke gebieden streekplan 2005-2015

7.2 Zonering van het landelijk gebied

Om de kernkwaliteiten optimaal te benutten en verder te ontwikkelen, kiezen wij voor een zonering van het landelijk gebied. Deze zonering is op de plankaart opgenomen. De zonering is sterk ontwikkelingsgericht: hij geeft aan welke ontwikkelingsrichting gewenst is. Andere factoren die hebben meegespeeld bij de zonering zijn:

- de intensiteit van het grondgebruik,
- randvoorwaarden op grond van de lagenbenadering,
- de combineerbaarheid van de verschillende functies en
- het bieden van passende omstandigheden voor de ontwikkeling van de verschillende functies.

We hebben vier zones onderscheiden die elk hun eigen ontwikkelingsmogelijkheden hebben, passend bij de functie, kwaliteiten en waarden van het gebied. De zonering geeft dus geen rangorde aan. In onderstaande beschrijving geven wij van elke zone een korte karakteristiek en een aantal accenten. Landschap en cultuurhistorie zijn daarbij niet apart genoemd. Wij streven namelijk in alle zones naar behoud en versterking van de kenmerkende landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Daarbij is speciale aandacht gewenst voor openheid en voor specifieke cultuurhistorische kwaliteitseisen. Geplande ontwikkelingen moeten worden afgewogen tegen de belevingswaarde en informatiewaarde ('leesbaarheid') van landschap en cultureel erfgoed.

De zonering, bestaande uit de beschrijving en het kaartbeeld, staat niet op zichzelf, maar is alleen toepasbaar in combinatie met de eerste laag (hoofdstuk 4), de thematische beschrijvingen en kaarten (hoofdstuk 7) en de gebiedsgerichte beschrijving van het landelijk gebied (hoofdstukken 9 tot en met 12). Deze onderdelen vormen samen ons ruimtelijk beleid voor het landelijk gebied.

De zonering is een belangrijk middel om inhoud te geven aan de ontwikkelingsgerichtheid van het streekplan. Daarom is de zonering niet alleen belangrijk bij het beoordelen van gemeentelijke beleidsvoornemens (toetsingsfunctie), maar biedt zij ook een kader voor nieuwe ontwikkelingen (ontwikkelingsfunctie). De zonering sluit dus niet alleen aan op de feitelijke situatie; zij geeft ook en juist aan welke ontwikkelingsrichting ij voor een gebied voor ogen hebben.

Relatie met Reconstructieplan Gelderse Vallei en Utrecht-oost

Het door ons vastgestelde Reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht-oost biedt de basis voor uitvoering van maatregelen die een integrale kwaliteitsimpuls van dit landelijk gebied beogen. Voor een goed beeld van het ruimtelijk beleid van de provincie voor dit gebied moet het Reconstructieplan er dan ook bij worden betrokken.

Specifiek onderdeel van het Reconstructieplan is de wettelijk verplichte zonering (de reconstructiezonering). Op basis van de Reconstructiewet is het gebied in het Reconstructieplan ingedeeld in extensiveringsgebieden, landbouwontwikkelingsgebieden en verwevingsgebieden. Deze indeling heeft vooral tot doel de ontwikkelingsmogelijkheden van de intensieve veehouderij in relatie tot andere functies in goede banen te leiden. In extensiveringsgebieden kan geen nieuwvestiging en uitbreiding van intensieve veehouderij plaatsvinden. In landbouwontwikkelingsgebieden worden er juist wel ontwikkelingsmogelijkheden voor de intensieve veehouderij geboden worden, ook voor hiernaar toe te verplaatsen bedrijven. In verwevingsgebieden gaat het om een verweving van functies; hier kan geen nieuwvestiging van intensieve veehouderijbedrijven plaatsvinden.

Het Reconstructieplan en het streekplan zijn gelijktijdig opgesteld en nauw op elkaar afgestemd. Op drie punten is het Reconstructieplan specifiek dan het streekplan, in die zin dat het Reconstructieplan hier gedetailleerder is en meer randvoorwaarden benoemt.

Om eventuele verwarring hierover te voorkomen, werken deze drie punten direct door in het streekplan. Deze directe doorwerking is ook opgenomen in het Reconstructieplan zelf. Het gaat hierbij om:

- ***de Reconstructiezonering: dit betekent dat de bepalingen in relatie tot de intensieve veehouderij uit het Reconstructieplan prevaleren boven de bepalingen uit de streekplanzonering;***
- ***functieverandering van vrijkomende (agrarische) bedrijfsgebouwen;***
- ***nieuwe landgoederen.***

Relatie met Ecologische hoofdstructuur en groene contouren

De EHS is opgenomen op de los bijgevoegde kaart 'Gebieden binnen groene contouren'. Hier geldt niet alleen de streekplanzonering, maar ook het regime van de groene contour, zoals beschreven in paragraaf 7.5. De EHS valt vrijwel geheel in landelijk gebied 3 (verweving van functies) en landelijk gebied 4 (hoofdfunctie natuur). Vanwege de consequenties van de groene contouren, is het noodzakelijk de EHS gedetailleerd weer te geven. De zonering van het landelijk gebied is globaler, waarbij kleine elementen van de EHS en verbindingzones niet afzonderlijk zijn opgenomen in de zonering.

Relatie met toelichtende kaarten in dit hoofdstuk

In dit hoofdstuk is naast de streekplankaart een aantal toelichtende kaarten opgenomen. Deze kaarten zijn abstract en hebben geen directe planologische betekenis. De planologische ontwikkelingsregimes zijn opgenomen in deze paragraaf bij de beschrijving van de zonering in het landelijk gebied.

Landelijk gebied 1: hoofdfunctie stedelijk uitloopgebied

Karakteristiek	<i>Landelijk gebied grenzend aan stedelijk gebied met een stedelijke invloed door een afwisseling van (dag)recreatieterreinen, recreatief groen, fiets- en wandelpaden, begraafplaatsen, volkstuincomplexen, maneges, sportvelden, agrarisch gebruik, incidenteel tuinbouw en kleine natuurgebieden en ecologische verbindingzones.</i>
Accenten	
Landbouw	<i>Ontwikkeling is mede gericht op het benutten van kansen die de ligging nabij stedelijk gebied met zich meebrengt; geen nieuwvestiging van intensieve veehouderij en glastuinbouwbedrijven; uitbreiding van intensieve veehouderijbedrijven alleen als dit niet leidt tot een toename van de geurproblematiek en binnen ruimtelijke randvoorwaarden.</i>
Natuur	<i>aanwezige natuurgebieden worden zowel kwalitatief als kwantitatief in stand gehouden; zo mogelijk aanleg van nieuwe natuurwaarden; aanleg van ecologische verbindingzones als onderdeel van de EHS.</i>
Recreatie	<i>Zoekgebied voor het versterken van recreatieve en toeristische voorzieningen die gebonden zijn aan de ligging nabij stedelijk gebied (golfterreinen, dag- en verblijfsrecreatieterreinen, Randstadgroenstructuur); zoekgebied voor nieuwe landgoederen met intensief recreatief medegebruik.</i>
Water en milieu	<i>Beleid ten aanzien van waterhuishouding en milieukwaliteiten wordt binnen randvoorwaarden afgestemd op hoofdzakelijk agrarisch en recreatief gebruik; waterknelpunten worden opgelost zonder deze af te wentelen op andere gebieden.</i>
Stadsrandfuncties	<i>De delen van landelijk gebied 1 die direct aansluiten bij de kernen zijn zoekgebied voor uitbreiding en vestiging van functies die afhankelijk zijn van de stadsrandzones, zoals volkstuincomplexen, begraafplaatsen, maneges en sportvelden, voor zover de mogelijkheden als stedelijk uitloopgebied niet worden belemmerd; de kwetsbare delen en de EHS komen niet in aanmerking voor nieuwe stadsrandactiviteiten.</i>

Toelichting

Behoud en versterking van de kwaliteit als stedelijk uitloopgebied staat hier centraal. De aanduiding landelijk gebied 1 is opgenomen voor bestaande situaties met meer dan circa 10 – 15 hectare stadsrandfuncties en voor gebieden die zich (verder) als stedelijk uitloopgebied kunnen ontwikkelen. De ontwikkelingsgebieden zijn met name aangegeven rondom Utrecht en Amersfoort. Juist vanwege de recreatieve functie voor het aangrenzend stedelijk gebied is het essentieel dat het gebied landschappelijk aantrekkelijk blijft en zo mogelijk verder wordt ontwikkeld. Dit vraagt om een zorgvuldige locatiekeuze en inpassing van bijvoorbeeld stadsrandactiviteiten. Het is vanzelfsprekend om de meer intensieve functies (zoals sportvelden) zo dicht mogelijk bij de kern te situeren en kwetsbare delen en de Ecologische Hoofdstructuur te ontzien. Omdat tuincentra voor hun activiteiten tegenwoordig niet meer gebonden zijn aan het landelijk gebied, hoeft nieuwvestiging niet meer hier plaats te vinden. Het stedelijk gebied is hiervoor in beginsel het aangewezen gebied.

Landelijk gebied 2: hoofdfunctie agrarisch

Karakteristiek	<i>Agrarisch gebied met zowel grondgebonden als niet-grondgebonden landbouw; veel gebieden met grondgebonden landbouw hebben landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarden en worden gekenmerkt door recreatief medegebruik; binnen deze zone bevinden zich ook kleine recreatie- en natuurgebieden en ecologische verbindingzones.</i>
Accenten Landbouw	<i>Ontwikkeling van de grondgebonden landbouw; de externe productieomstandigheden worden zo veel mogelijk afgestemd op het agrarisch gebruik, met een speciale positie voor de veenweidegebieden; versterking van de rol van de landbouw als drager van kenmerkende landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarden; ontwikkeling van intensieve veehouderij binnen milieukundige en ruimtelijke randvoorwaarden; zo veel mogelijk concentratie van bestaande glastuinbouw in enkele specifiek aangeduide concentratiegebieden, buiten deze concentratiegebieden geen nieuwvestiging van glastuinbouwbedrijven. Het streven is er op gericht andere dan agrarische grondclaims te beperken.</i>
Natuur	<i>Behoud en ontwikkeling van natuurwaarden in aanwezige (kleine) natuurgebieden; aanleg van ecologische verbindingzones als onderdeel van de EHS; agrarisch natuurbeheer is mogelijk en wordt gestimuleerd in de gebieden met hoge natuurwaarden.</i>
Recreatie	<i>Versterking van recreatief medegebruik en bijbehorende kleinschalige recreatieve voorzieningen voor dag- en verblijfsrecreatie; binnen ruimtelijke randvoorwaarden is uitbreiding van recreatieve en toeristische bedrijven en voorzieningen mogelijk, waarbij de agrarische structuur zo min mogelijk wordt aangetast.</i>
Water en milieu	<i>Beleid ten aanzien van waterhuishouding en milieukwaliteiten wordt afgestemd op het agrarisch gebruik, rekening houdend met aanwezige waarden; voor de veenweidegebieden geldt een apart regime; voor gebieden met hoge natuurwaarden worden zo mogelijk op lokaal niveau maatregelen getroffen om deze te versterken; waterknelpunten worden opgelost zonder deze af te wentelen op andere gebieden.</i>

Toelichting

Landelijk gebied 2 bevat gebieden met een sterke en gebieden met een minder sterke agrarische structuur (zie paragraaf 7.4). Vooral in gebieden met een minder sterke agrarische structuur zijn uit landbouwkundig oogpunt goede kansen voor een verbreding van de landbouw en de productie van groene diensten. Veel kernen zijn geheel of grotendeels omsloten door landelijk gebied 2 of 3. Bij deze kernen is op dit moment geen aanleiding om een landelijk gebied 1 aanduiding op te nemen. Als in de streekplanperiode vestiging of uitplaatsing van stedelijke randactiviteiten aan de orde is, moet de agrarische structuur zo min mogelijk worden aangetast en voorzien worden in een goede landschappelijke inpassing. Ook moet de te realiseren voorziening passen bij het verzorgingsniveau van de betreffende kern.

Landelijk gebied 3: verweving van functies

Karakteristiek	<i>Afwisselend en landschappelijk waardevol gebied met verweving van landbouw, natuur, dag- en verblijfsrecreatie, intensiever gebruikte militaire terreinen en (in enkele gevallen) bestaande zeer extensieve woonmilieus; de verweving kan zowel betrekking hebben op perceelsniveau (bijv. intensief recreatief gebruik op de Utrechtse Heuvelrug) als op een mozaïek van gescheiden functies (bijv. delen van het Langbroekerweteringgebied).</i>
-----------------------	--

Accenten	
Landbouw	Versterking van de rol van de agrarische sector in delen met een blijvend agrarisch gebruik; verdere ontwikkeling van de agrarische sector als drager van belangrijke landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarden; ontwikkeling van intensieve veehouderij binnen milieukundige en ruimtelijke randvoorwaarden; geen nieuwvestiging van glastuinbouwbedrijven.
Natuur	Versterking van natuurwaarden door stimulering van agrarisch natuurbeheer en versterking van actuele en potentiële waarden; behoud van bestaande en ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden; aanleg van ecologische verbindingzones als onderdeel van de EHS; in gebieden buiten de EHS kan versterking van natuurwaarden onder voorwaarden ook plaatsvinden door middel van rood voor groen, zoals nieuwe landgoederen (zoekgebied); reguliere bosexploitatie is mogelijk.
Recreatie	Versterking van recreatief (mede)gebruik en routestructuren; nieuwvestiging en uitbreiding van recreatief-toeristische voorzieningen voor zowel dag- als verblijfsrecreatie is mogelijk als onderdeel van een integraal plan waaruit de ruimtelijke kwaliteitswinst (onder meer voor kernkwaliteiten landschap) blijkt; nieuwvestiging van verblijfsrecreatie op de Heuvelrug is niet toegestaan.
Water en milieu	Beleid ten aanzien van waterhuishouding en milieukwaliteiten wordt afgestemd op de lokaal aanwezige functies, rekening houdend met aanwezige waarden; waterknelpunten worden opgelost zonder deze af te wentelen op andere gebieden.

Toelichting

Landelijk gebied 3 is van toepassing op de delen van de Heuvelrug met een, vaak al bestaande, verweving van natuur, recreatie, militair gebruik, extensieve woningbouw en instellingen. Daarnaast hebben de grote delen van de flanken van de Heuvelrug en van de stroomruggen een landelijk gebied 3 aanduiding. Hier wordt de agrarische en ecologische functie in toenemende mate gecombineerd met recreatieve ontwikkelingen en met rood voor groen (zie paragraaf 7.11). Het is essentieel dat nieuwe ontwikkelingen de kernkwaliteiten van natuur en landschap versterken. De verschillende verwevingsgebieden hebben eigen karakteristieken, die in de hoofdstukken 9 tot en met 12 aan de orde komen. Uit waterhuishoudkundig oogpunt kan het noodzakelijk zijn bij waterhuishoudkundige maatregelen de verwevingsgebieden verder te differentiëren. Veel kernen zijn geheel of grotendeels omsloten door landelijk gebied 2 of 3. Bij deze kernen is op dit moment geen aanleiding om een landelijk gebied 1 aanduiding op te nemen. Als in de streekplanperiode vestiging of uitplaatsing van stedelijke randactiviteiten aan de orde is, moet de agrarische structuur zo min mogelijk worden aangetast en de kernkwaliteiten van natuur en landschap zo veel mogelijk worden versterkt. Ook moet de te realiseren voorziening passen bij het verzorgingsniveau van de betreffende kern. Vanwege de sterke verweving tussen cultuurhistorie, landschap, natuur, recreatie, landbouw en rode functies en het belang om deze functies in evenwicht te kunnen behouden en versterken, heeft ook de Vechtstreek in overwegende mate de aanduiding Landelijk gebied 3 gekregen.

Landelijk gebied 4: hoofdfunctie natuur

Karakteristiek **Bestaande natuurgebieden en gebieden die in de komende periode als nieuwe natuur zullen worden ingericht, beide vaak met recreatief medegebruik.**

Accenten	
Landbouw	Voorafgaand aan de inrichting als natuurgebied ondervindt het agrarisch grondgebruik geen hinder van de toekomstige hoofdfunctie natuur; geen nieuwvestiging van agrarische bedrijven.
Natuur	Behoud van bestaande en ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden staan centraal; een groot deel van de EHS ligt in deze zone; reguliere bosexploitatie blijft mogelijk. Aanleg van ecologische verbindingzones als onderdeel van de EHS.

Recreatie	<i>Extensief recreatief medegebruik (wandelen, fietsen) en bijbehorende kleinschalige recreatieve voorzieningen zijn mogelijk, tenzij dit vanwege zwaarwegende ecologische belangen niet acceptabel is; geen nieuwvestiging van grootschalige recreatieftoeristische voorzieningen; uitbreiding van bestaande (verblijfs)recreatie alleen als onderdeel van een integraal plan waaruit de winst voor de ruimtelijke kwaliteit (specifiek voor de kernkwaliteiten landschap en natuur) blijkt.</i>
Water en milieu	<i>Beleid ten aanzien van water en milieu wordt afgestemd op de hoofdfunctie natuur; bij nieuwe natuur gebeurt dit pas na wijziging in de natuurfunctie; waterknelpunten worden opgelost zonder deze af te wentelen op andere gebieden.</i>

Toelichting

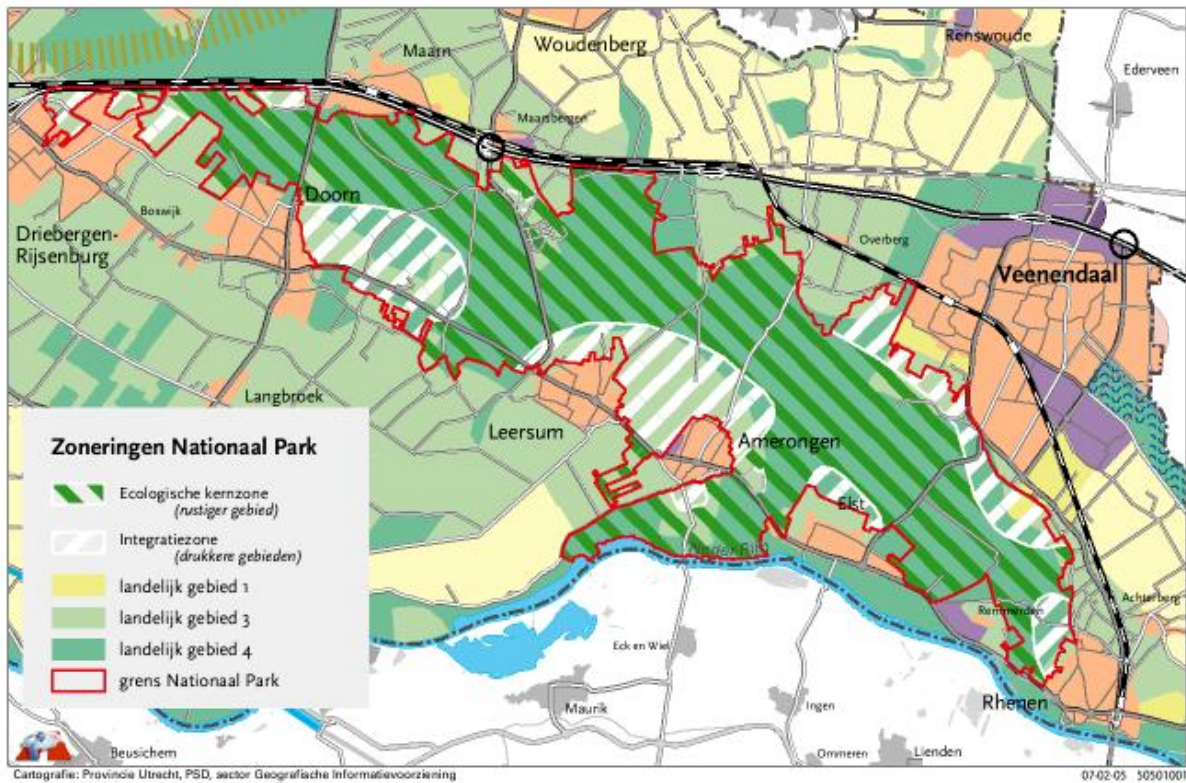
De delen van de EHS met een duidelijk hoofdfunctie natuur hebben de aanduiding landelijk gebied 4. Het is cruciaal dat de bestaande functies in de EHS niet belemmerd worden. Dit geldt in het bijzonder voor de nieuwe natuur op agrarische gronden (zie ook in paragraaf 7.5 de passage over groene contouren). De EHS moet zo veel mogelijk toegankelijk zijn voor extensieve vormen van recreatie, zoals wandelen en fietsen. Om dit mogelijk te maken, kan het noodzakelijk zijn op niet kwetsbare plekken aansluitende kleinschalige voorzieningen te realiseren, zoals extra parkeergelegenheid.

Landelijk gebied met hoofdzakelijk agrarisch grondgebruik - veenweide

In aanvulling op de hierboven beschreven vierdeling hebben wij een aparte aanduiding gegeven aan de veenweidegebieden in het westen en noorden van onze provincie. Deze aanduiding is een verbijzondering van de aanduidingen landelijk gebied 2, 3 en 4 in deze veenweidegebieden. ***De veenbodem en de bijbehorende waterhuishouding hebben een grote invloed op de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw. Voor de landbouw gelden hier (waterhuishoudkundige) beperkingen, maar ook kansen: wij stimuleren de verdieping en verbreding van de landbouw en de productie van groene diensten.*** Een en ander is uitgewerkt in paragraaf 7.8 (Veenweidegebieden).

Bijlage 2: Hoofdzonering van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug

Bijlage 3: Kaart zonerings kwaliteitslag voor verblijfsrecreatie en natuur in en om Nationaal Park Utrechtse heuvelrug

Bijlage 4: Relatie Zonering in dit plan van aanpak en zonering in streekplan en hoofdzonering van Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug

In onderstaand schema is aangegeven hoe op basis van de zonering van de Landelijke gebieden in het streekplan en de hoofdzonering in het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug een zonering voor de kwaliteitsslag voor verblijfsrecreatie en voor natuur is opgesteld (zie paragraaf 5.). Het resultaat is een zonering in 4 zones zoals weergegeven in de laatste kolom van dit overzicht.

Deze zonering biedt voor partijen ook aanleiding om deze toe te passen op de rest van de Utrechtse Heuvelrug (buiten het Nationaal Park) of mogelijk in de gehele provincie Utrecht.

Zonering op basis van Streekplanaanduiding	Hoofdzonering in Nationaal Park UH	Aanpassing zonering in/om Nationaal Park UH
Streekplanaanduiding Landelijk gebied 4	Ecologische kernzone	Streekplanaanduiding Landelijk gebied 4
	Integratiezone	Streekplanaanduiding Landelijk gebied 3 binnen EHS
Streekplanaanduiding Landelijk gebied 3 binnen EHS	Ecologische kernzone	Streekplanaanduiding Landelijk gebied 4
	Integratiezone	Streekplanaanduiding Landelijk gebied 3 binnen EHS
Streekplanaanduiding Landelijk gebied 2		Streekplanaanduiding Landelijk gebied 2
Streekplanaanduiding Landelijk gebied 3 buiten EHS en Landelijk gebied 1		Streekplanaanduiding Landelijk gebied 3 buiten EHS en Landelijk gebied 1
Streekplanaanduiding Landelijk gebied 3 buiten EHS en Landelijk gebied 1 in gehele provincie Utrecht en streekplanaanduiding Landelijk gebied 2 in Reconstructiegebied Gelderse Vallei/Utrecht-Oost		Inplaatsingsgebied
		Inplaatsingsgebied: Gebied tussen Haarweg en spoorlijn en tussen Veendaal en Rhenen (valleizijde Cuneraweg)